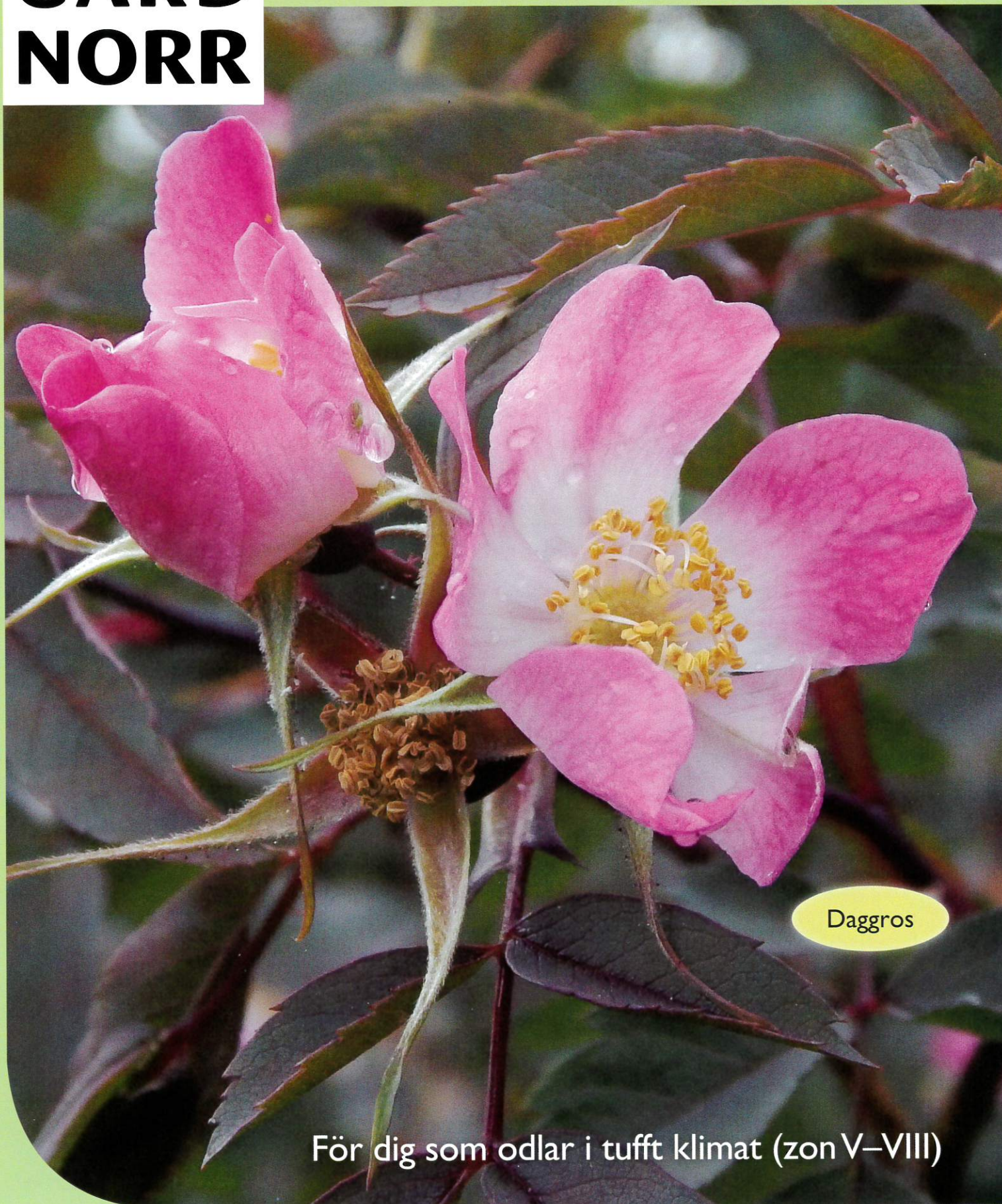

TRÄD GÅRD NORR

Blomsterhem i Ammarnäs, zon 8

Tuktat vildvuxet i Skellefteå, zon 5

Rosenparadis utan zongränser, zon 5

Daggros

För dig som odlar i tufft klimat (zon V–VIII)

① Blomster-Lotta i sin färgstarka trädgård. På bilden ses blågran, *Picea pungens*; plymspirea, *Aruncus dioicus*; någon typ av ormbunskväxt (*Pteridophyta*) och tall, *Pinus sylvestris*.

Blomsterhem *i Ammarnäs*

Charlotta Berglund, som kom att bli känd som Blomster-Lotta, skapade på 1920-talet en botanisk trädgård i Ammarnäs. Trädgården, på gränsen mellan odlingszon 8 och fjällvärlden, lockade människor långväga ifrån, inte minst då den motbevisade uppfattningen om att det inte finns "riktiga" trädgårdar i norr. Efter Blomster-Lottas död kom Blomsterhem att stå öde under många år men har nu väckts till liv igen, efter att barnbarnen beslöt sig för att restaurera upp sin farmors trädgård. Trädgården återinvigdes 2014 och är öppen för besökare sommartid.

TEXT ULRICA WIDMAN BILD PRIVAT (1, 10), LUDMILA WIESLANDER (2-9) ILLUSTRATION MARIANA MATTSSON

② Vårkrage, *Doronicum orientale*; den fetbladiga växten med små röda knoppar är röd lågväxande rosenrot, *Rhodiola rosea f. rubra*; och de blekrosa blommorna är rosenpion, *Paeonia veitchii*. I bakgrunden skimtar röd nejlikrot, *Geum coccineum*.

Bruket att ha trädgårdar i norra Sverige ansågs vara något ovanligt vid denna tid. Även om SJ i början av 1900-talet anlade plantskolor runt om i Sverige, för att förse varje stationsområde med växtmaterial anpassat efter klimatzon, och hushållnings-sällskapen ledde kurser i trädgårdsodling, fanns länge en bild av att det gick trögt med bildandet av trädgårdar i norra Sverige.

Fast denna föreställning säger nog mer om de som skulle introducera väster- och norrbottningarna till bruket att ha trädgård. Det handlar kanske desto mer om att trädgårdsliv i norra Sverige inte överensstämde med de trädgårdstraditioner som fanns i de södra delarna av landet. I södra Sverige var bruket att ha en större trädgård med exotiska växter främst förbehållet herrgårdar och prästgårdar. Annars var det torpens täppor som gällde för mindre bemedlade trädgårdsintresserade.

I Ammarnäsfjällen fanns varken herrgårdar eller traditionen att ha torp. Kunskap om växter och odling fanns emellertid sedan länge, intygar Blomster-Lottas barnbarn Anders Berglund. Utav ingenting kunde människor få fjällsidorna att blomstra tack vare sina mångbottnade erfarenheter och förmåga att se till förutsättningar för odling under knappa förhållanden.

Inte minst blev Blomster-Lottas trädgård ett exempel på denna förmåga.

– Det var ett paradiset förutom myggen, minns Åsa Hagberg sin farmors trädgård, som kom att kallas Blomsterhem.

Växtintresserat folk i fjällen

Växtintresset hos Blomster-Lotta började redan under uppväxtåren i Tärnafjällen då hon fick se hur växter kan påverka människors sinnesstämningar. Hon fick som ung vara med när hennes blomsterkunni-

ga mormor anlätades för att smycka brudar med blommor inför bröllop. Det hon tog med sig som minne var hur stolta de blomstersmyckade brudarna var trots all fattigdom som omgav dem, berättar Åsa Hagberg.

Ofta kom inspirationen till blomsterarrangemang vid bröllop från den norska sidan om fjällen, men även ännu längre västerut. Släktingar som utvandrat till Nordamerika skickade ofta tillbaka fröer och sticklingar till familj och vänner vilka sedan ivrigt testade vad som gick att odla av tidigare okända rariteter i fjällbygden. Inte minst byttes det sticklingar och fröer mellan folk och på det viset spreds kunskapen vidare.

Ofta föll det egna experimenterandet med nya och okända växter väl ut:

– De hade en enormt stor kunskap och visste var saker och ting gick att odla, men

3 En av alla terrasser som finns i Blomsterhem och som Alfred byggde åt sin mamma. Planteringen innehåller bland annat följande växtmaterial: Smalbladig rosenrot, *Rhodiola kirilowii* 'Rubra', är i framkant till vänster på terrassen, och till höger om den lilla trappen växer hjärtbergenia, *Bergenia cordifolia*.

det var från mun till mun som kunskapen gick, säger Anders Berglund.

Den kunskapskälla som fanns skrevs således sällan ned och lite av kunskapen blev bevarad till eftervärlden. Det var dock ur denna muntliga tradition av växtodlingserfarenheter som Blomster-Lotta hämtade kunskap i hur hon skulle förverkliga sin egen fjällträdgård. Hennes målmedvetenhet var stark men hon tvingades också på grund av yttre händelser till att bli självständig som barn.

Piga som 10-åring i Tärna

De yttre omständigheterna handlar om att Blomster-Lotta blev hemlös i 10-årsåldern när hennes mamma dog. Hennes pappa gifte om sig men var som kyrkobyggare nästan alltid bortrest i arbete.

– Så där befann hon sig i ett hem med en främmande kvinna. Då beslöt hon sig

för att bli sin egen och flyttade hemifrån, har Åsa Hagberg fått höra om sin farmors beslut att lämna barndomshemmet.

Hon kom därefter att arbeta som piga för att försörja sig och flyttade runt mellan gårdarna i trakten. Genom arbetet kom hon att få se en rad olika platser där det förekom odling i Tärnafjällen. Det hårda arbetet som piga kom att ge fördjupad kunskap i odling, inte minst gällande vikten av att ta hänsyn till en plats förutsättningar för växande.

När Blomster-Lotta sedan gifte sig med Oskar Berglund och kom till Ammarnäs 1919 var hon ingen novis i trädgårdsarbete. Hon visste på en gång att där deras hemman låg vid Näsbergets solsida, omgivet av blommande smörbollar, rödblåra, fjällgentiana, skulle det gå att ha trädgård:

– Hon hade sett massor av platser och trädgårdar under åren som piga. Hon hade

stor kunskap sedan innan, säger Anders Berglund.

Blomster-Lottas stora kunskap från unga år är således en del av förklaringen till hur Blomsterhem kom att bli en sådan omnämnd trädgård. Visst fanns det dem som tyckte att hon borde satsa på att odla nyttigheter, men människor kan inte leva på rovor allena. Det vackra måste få finnas med ansåg Blomster-Lotta själv.

Tidigt ensam med barn och jordbruk

Efter giftermålet och flytten till Näsberget påbörjade Blomster-Lotta de första försöken till att anlägga en trädgård vid sidan av det dagliga arbetet med fjälljordbruket och de fyra barnen. Bilder visar att det fanns en befintlig trädgård redan 1929 även om dess storhetstid ännu inte inletts.

Sorg inträffade påskan 1930. Maken Oskar avled efter en förfrysningsskada han

4 Blomsterhems utkiksplats vid Näsbergets sydsida, med utsikt över fjället. De höga växterna bredvid bänken är nordisk stormhatt, *Aconitum lycoctonum* ssp. *Septentrionale*.

ådragit sig några år tidigare vid en timmerkörning och lämnade henne ensam vid hemmanet. Fast besluten om att stanna kvar vid sitt hemman kom Blomster-Lotta att arbeta dag och natt för att få det att gå runt. För att dryga ut inkomsten såldes smör till prästen och skolläraren i Ammar-näs, och för det gav dem fyra kronor i veckan. När Ammarnäsgårdens turistverksamhet startade upp såg Blomster-Lotta till att stå där och sälja grönsaker och jordgubbar för att få ytterligare inkomst.

Trots dessa sidojobb lades arbetet med trädgården inte åt sidan, snarare tvärtom. Blomster-Lotta var före sin tid i hur hon använde trädgården som en form av sorgearbete efter makens bortgång menar Åsa Hagberg:

– Hon var före sin tid med sina tankar och idéer gällande det här med trädgårds-terapi. Det fanns ju inte då, men hon an-

vände trädgården som terapi. Hon var en föregångare på många sätt, och för det hon gjorde blev hon unik.

Trädgårdsarbetet gav kraft att fortsätta livet. Blomster-Lotta började även bjuda in förbipasserande fjällvandrare på kokkaffe och våfflor till sitt hemman där de vid en utkiksplats kunde sitta och se ut över Tjulå-dalen och Guvertfjäll i söder. Detta gav en möjlighet till att visa upp sitt Blomsterhem, och det var på den vägen ryktet om trädgården vid en fjällsluttning började spridas.

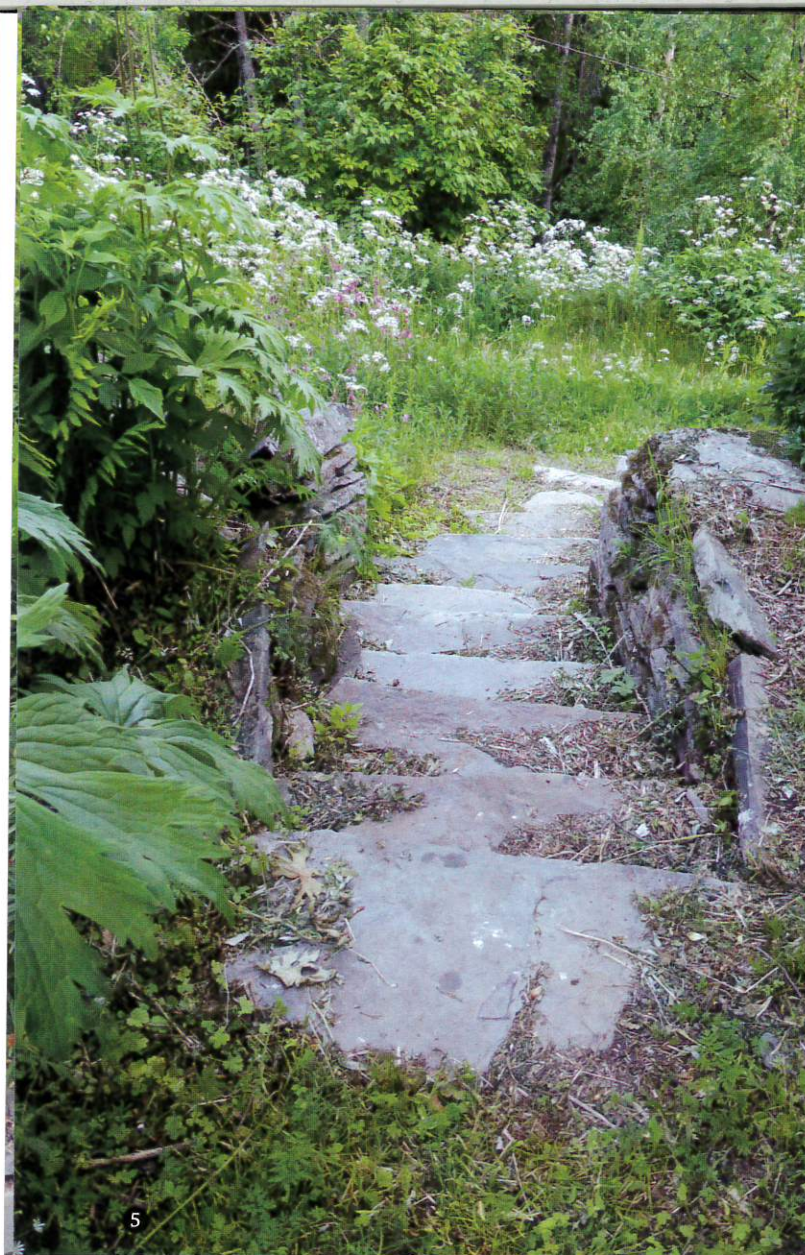
Språkbegåvad son som medhjälpare

Sonen Alfred kom att bli till särskild stor hjälp i Blomster-Lottas trädgård efter Oskars bortgång. Sommaren efter att hans pappa dött besökte den elvaårige Alfred en vän till familjen, Ludvig Grundström, som bodde på norrsidan av älven. Ludvig hade byggt upp terrasser för sina rabatter. Aldrig

hade Alfred sett en sådan rik blomning och det gjorde intryck på honom:

– Han byggde upp en mindre terrass då när han kom hem igen, det var hans sätt att hjälpa sin mamma. Oskar, hans pappa, var ju lång och stark och Alfred var liten. Men en terrass kunde han bygga för att göra sin mamma glad, återger Åsa Hagberg om hur hennes pappa kom på iden till terrassbygget.

I boken Folk i fjällby av Göte Haglund från 1976 citeras Alfred när han konstaterar: "Dä va så roligt för ja såg hur gla mor blev för varje ny blomma." Det kom med tiden att bli fler utbyggda terrasser och anläggningsarbeten för Alfreds del. Till skillnad från övriga syskon som hellre ville odla potatis, var Alfred i likhet med sin mor främst intresserad av estetiskt tilltalande och exotiska växter. Lyckan att få känsliga växter att övervintra i ett kärt klimat drev arbetet hela tiden framåt.

5 En slingrande stentrappa som leder in i ett av Blomsterhems lummiga rum. 6 Stor blå bergsvallmo, *Meconopsis betonicifolia*. Trivs i alpint klimat men gillar ej att stå i blöt jord, särskilt gäller detta under vintern!

Det som Alfred framförallt har blivit ihågkommen för är sin språkbegåvning vilket var till stor hjälp vid insamlandet av fröer och sticklingar. Till en början handlade det om att få tillgång till material för egenstudier av främmande språk, säger Åsa Hagberg:

– Han började skriva för att få texter på de språk han var intresserade av. Han tog ofta kontakt med missionsstationer som fanns över hela världen, och bad dem skicka bibeltexter. Han kunde sin bibel och visste vad verserna betydde och på vis lärde han sig språken.

För att ytterligare utveckla sina språkkunskaper började Alfred så småningom med brevväxling till fröinsamlare och plantskolor. I varje brev till en fröinsamlare bad han helt sonika om att få fröer, och för det mesta beviljades hans önskan. Växtmaterialet kom därför att öka betydligt ef-

ter att Alfred inlett sitt brevskrivande.

Med tiden kom en del av de frösamlare Alfred kontaktade, att redan känna till Blomsterhem och själva erbjuda sig att skicka fröer. Många ville dessutom ha sina fröers hårdighet testade i norr. Till och med Lantbruksuniversitetet nere i Alnarp skickade upp fröer och sticklingar till Blomsterhem för att testa deras hårdighet.

Samarbetet mellan mor och son, där Blomster-Lottas odlingskunskaper och gästfrihet tillsammans med Alfreds språkkunnande, gjorde att trädgården utvecklades till något mer än en "vanlig" visningsträdgård. Blomsterhem kom på så vis att formas till en botanisk trädgård i fjällmiljö.

Växtmaterial i Blomsterhem

För deras idoga arbete belönades Blomster-Lotta och Alfred med en variationsrik och

färgstark trädgård. Uppemot 2.000 olika växtarter fanns som mest i trädgården! Växterna på den 2.000 kvadratmeter stora trädgården bestod bland annat av så kallade torparväxter. Många utav torparväxterna växte från början vid kloster under medeltiden och odlades för medicinskt bruk.

När allmogen långt senare började odla torparväxter fortsatte bruket att använda sig av växter i läkesyfte. I Ammarnäs fanns stor kunskap om att använda sig av läkewäxter, både vilda såväl som torparväxter. Åsa Haglund minns hur den jättelika fjällkvannen odlades i farmoderns trädgård och användes för att bota en rad olika åkommor, den ansågs till och med kunna bota pest en gång i tiden och äts även som kanderad konfekt.

Bland perennerna (fleråriga blommor) i Blomsterhem var Blomster-Lottas favorit

7

7 Stigen upp mot stugan som är byggd där Blomster-Lottans hemman förut låg går mellan vildväxande hundloka och stormhattar.

Prins Gustafs öga, ett stående inslag med sina himmelsblå blommor och utbredande, låga växtsätt. Här återfanns även den giftiga blåvita stormhatten, fjällkåpan med sina handflikiga blad, den violetta toppklockan, högfjällsväxten fjällvallmo såväl som silverarv vilken bildar täta, silverfärgade mattor vid stenpartier.

Det dessa växter har gemensamt är att samtliga trivs vid utsatta lägen, och kan växa i bergsbranter. I trädgården fanns även för klimat-zonen ovanliga lökväxter som olika sorters vitsippor och blåsippor. Varken Blomster-Lotta eller Alfred var rädda för att pröva växter med sydlig proveniens då de var medvetna om att kylan inte alltid är en fiende. Ett rejält snölager skyddar nämligen många växter, det är snarare vinterfukten som kan bli förrädisk.

Blomster-Lotta och Alfred planterade också ut flera olika sorters exotiska träd i

sin trädgård. Alfred var svag för exotiska träd och lät bland annat plantera sibirisk lärk, blågran, lönnar, cembratall och balsampoppel. Äppelträd som blommade i skummande vitt om sommaren fanns med men gav ingen frukt i kylan, de gav istället skyddade rum. Åsa Hagberg kommer ihåg Blomsterhem som en trädgård fylld med gömställen och dold för omvärlden, vilket till stor del berodde på de planterade trädens förmåga att skapa en förtätad stämning.

Till skillnad från dagens ofta likriktade trädgårdar växte det mesta lite huller om buller i Blomster-Lottas trädgård. Här var det inga prydliga kantrabatter med få utvalda växter och snörråta linjer. Nej, det som genomsyrade trädgården var snarare nyfikenheten att pröva nya växter och se var någonstans de kunde fås att växa. Nyfikenheten och vetgirigheten var ledorden i

Blomsterhem. Inte att skapa en färgharmonisk trädgård som skulle vara en symbol för materiell rikedom likt godsens trädgårdar.

Hur kunde allt växa i trädgården?

Hemligheten till att det växte så frodigt i Blomsterhem berodde till stor del på engagemanget och kunskapen hos Blomster-Lotta och Alfred. Tillsammans drev de upp fröer och sticklingar, testodlade och hade drivbänkar överallt i fönstren inuti deras lilla hus.

Blomster-Lotta förkovrade sig ständigt genom att kontinuerligt läsa trädgårdstidningar och böcker om odling. En annan kunskapskälla var Alfreds internationella kontakter, som inte endast skedde brevledes. Under tiden andra världskriget pågick kom han i Amarnäs kontakt med krigsflyktingar från Östeuropa, vilka mestadels kom från Polen. Efter kriget bibehöll Al-

8 En av de restaurerade rabatterna där det bland mycket annat växer smalbladig rosenrot, *Rhodiola kirilowii* 'Rubra'; våkrage, *Doronicum orientale*; gulltörel, *Euphorbia polychroma*; gul daglilja, *Hemerocallis lilioasphodelus*; brandgul lilja, *Lilium bulbiferum*; plymspirea, *Aruncus dioicus* och vippslide, *Aconogonon divaricatum*.

fred kontakten med flera av de krigsflyktingar han lärt känna och de kom att skicka fröer tillbaka till honom.

Endast tre år efter krigets avslut for Alfred ned till Warszawa för att träffa flera av sina gamla vänner och gå en trädgårdsutbildning i ett halvår. Han lärde sig polska strax innan avresan till trädgårdsutbildningen för att kunna tillgodogöra sig undervisningen, vilket säger en del om hans begåvning för språk. Efter trädgårdsutbildningen kunde Alfred mer och mer komplettera sin mor i botanikkunskaper, vilket var till hjälp i det fortsatta anläggningsarbetet med Blomsterhem.

Alfreds beslut att bygga terrasser i skiffersten underlättade för växternas överlevnad då terrasserna gav ökat skydd mot frost. Då Blomsterhem låg vid en sluttning vänd mot söder, liksom den för Ammarnäs berömda Potatisbacken, kom terrassen att

fungera som ett värmemagasin, där även växter som föredrar ett varmare klimat kunde leva. Odlingssäsongen blev tack vare terrasserna betydligt längre.

Kunskap om vikten av god jord gjorde att Blomster-Lotta och Alfred tillsammans gick och hämtade näringsrik jord längs med fjällsluttningarna där det fanns en rik flora. Slitet med att hämta hem tunga lass med jord bidrog till att rabatterna fick gott om näring men med jord anpassad efter platsens förhållanden.

Men det var särskilt nyfikenheten att testa växtmaterial som var den starkaste drivkraften hos Blomster-Lotta och Alfred. Omsorgen gjorde att känsliga växter kunde frodas under deras översyn. Till slut fanns växter, buskar och träd från hela världen vid Näsbergets södersluttning, som trots kylan utgjorde en god växtmiljö där frosten kom relativt sent och rikligt med vatten

rann nedifrån berget. Därmed kan konstateras att utöver goda förhållanden (för att vara i fjällen) bidrog kunskap, värmelagerande terrasser, hämtning av jord från fjället kombinerat med nytänkande, för växandet i Blomsterhem.

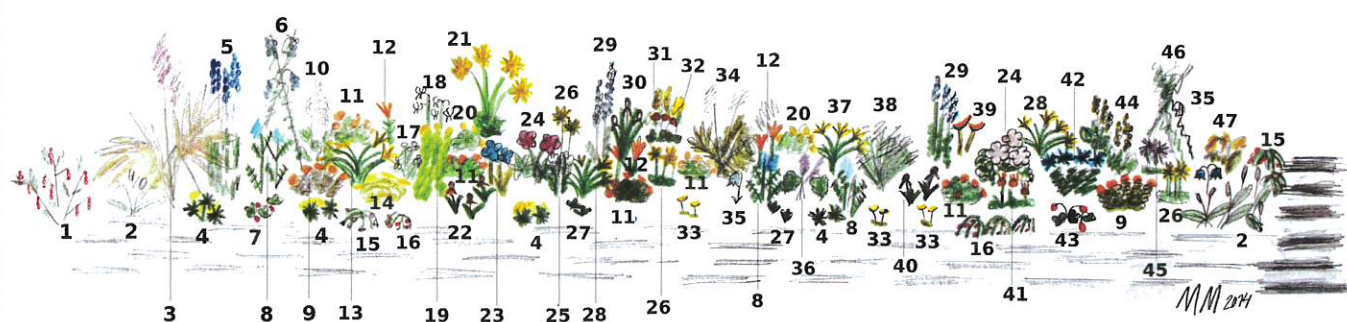
Vallfärd till Blomsterhem

Trots att trädgården öppnade upp "på riktigt" mitt under andra världskriget kom folk att vallfärda från hela Sverige och till och med från andra länder. Det var till stor del Blomster-Lottas gästfrihet och sociala förmåga som låg till grund för intresset.

– Hon var stolt över det hon gjorde men tog inget betalt. Hon menade att har man en trädgård är det inte endast för sig själv utan den ska delas med andra. Hon delade plantor och skänkte bort det mesta, berättar Åsa Hagberg.

Nyheten om trädgården Blomsterhem

Rabatten ovanför huset till vänster om trappan

1 Röd vinbär, <i>Ribes rubrum</i>	19 Munkrenfana, <i>Tanacetum vulgare</i> var. <i>crispum</i>	37 Daglilja (brungul), <i>Hemerocallis</i> sp.
2 Stor ormrot, <i>Bistorta officinalis</i> (hittad i trädgården)	20 Storblommig fingerört, <i>Potentilla megalantha</i>	38 Vippslide, <i>Aconogonon divaricatum</i> (återfunnen hos Annica Grundström i byn)
3 Flikrabarber, <i>Rheum palmatum</i> (återfunnen hos Elisabeth Oskarsson i Fälla)	21 Höstrudbeckia, <i>Rudbeckia laciniata</i> var. <i>hortensia</i>	39 Jättevallmo, <i>Papaver pseudoorientale</i>
4 Fjällkåpa, <i>Alchemilla alpina</i>	22 Dvärgiris (gulbrun), <i>Iris pumila</i>	40 Dvärgiris, <i>Iris pumila</i> (lila)
5 Äkta stormhatt (blå), <i>Aconitum napellus</i>	23 Stor blå bergvallmo, <i>Meconopsis</i> sp.	41 Asiatisk smörboll, <i>Trollius macropetalus</i>
6 Gråblå slingerstormhatt, <i>Aconitum</i> sp. ex Taiwan	24 Rosenpion, <i>Paeonia veitchii</i>	42 Bergklint, <i>Centaurea montana</i>
7 Åkerbär, <i>Rubus arcticus</i>	25 Såpnejlika, <i>Saponaria officinalis</i>	43 Jordgubbe, <i>Fragaria x ananassa</i>
8 Jakobs stege, <i>Polemonium caeruleum</i>	26 Vårkrage, <i>Doronicum orientale</i>	44 Sydstormhatt, <i>Aconitum lycoctonum</i> ssp. <i>neapolitanum</i>
9 Smalbladig rosenrot, <i>Rhodiola kirilowii</i>	27 Trädgårdsaurikel, <i>Primula x pubescens</i>	45 Aster, <i>Aster</i> sp.
10 Äkta stormhatt (vit), <i>Aconitum napellus</i> 'Album'	28 Daglilja (gul), <i>Hemerocallis lilioasphodelus</i>	46 'Hälsinge gråärt', <i>Pisum sativum</i> var. <i>arvense</i>
11 Röd nejlikrot, <i>Geum coccineum</i>	29 Blåvit stormhatt, <i>Aconitum x bicolor</i>	47 Sibirisk nunneört, <i>Corydalis nobilis</i>
12 Brandgul lilja, <i>Lilium bulbiferum</i>	30 Rabattiris, <i>Iris Sibirica</i> -gruppen	Här & var i framkanten växer Lottas favorit-sommarblomma Prins Gustafs Öga, <i>Nemophila menziesii</i> , samt förgätmigej, <i>Myosotis scorpioides</i>
13 Daglilja (gul), <i>Hemerocallis lilioasphodelus</i>	31 Praktlysing, <i>Lysimachia punctata</i>	
14 Gulltörel, <i>Euphorbia polychroma</i>	32 Blodfingerört, <i>Potentilla atrosanguinea</i>	
15 Backnejlika, <i>Dianthus deltoides</i>	33 Fjällvallmo, <i>Papaver radicum</i>	
16 Backnejlika, <i>Dianthus deltoides</i> 'Arctic Fire'	34 Plymspirea, <i>Aruncus dioicus</i> (återfunnen hos Annica Grundström i byn)	
17 Vitpytta, <i>Achillea ptarmica</i> var. <i>multiplax</i>	35 Stor blålocka, <i>Campanula persicifolia</i>	
18 Vit krollilja, <i>Lilium martagon</i> var. <i>album</i>	36 Praktbetonika, <i>Stachys macrantha</i>	

Rabattkomposition & design:
Mariana Mattsson, www.rosalapponica.nu

spred sig efter att turister börjat stanna till vid Blomster-Lottas för kaffé och övernattnig:

– Ryktet om trädgården spred sig på så vis att någon kom dit upp och såg blomman på platsen, och berättade om den, och så kom ännu fler besökare dit.

Trädgården kom till slut att dra långväga busslaster med trädgårdsintresserade, särskilt under 50- och 60-talet. Alfred sa dock inte mycket själv vid besöken utan höll sig mest i bakgrunden när folket välde in i trädgården. Han skapade istället internationella kontakter genom sitt brevväxlande, och sedan var det Blomster-Lotta som fick stå för det sociala när besökare väl kom till Blomsterhem. Blomster-Lotta var med rätta stolt över sin trädgård, och denna stolthet ska ha varit påtaglig när hon guidade besökarna igenom trädgården. Hon delade frikostigt med sig av sina kuns-

kaper gällande allt som rörde trädgårdsliv, inte minst om förutsättningarna för att ha trädgård i fjällen.

Utöver entusiasm och kunnighet hos Blomster-Lotta var det något djupare som drog besökare. Många utav trädgårdens besökare tyckte att Blomster-Lottas livsverk Blomsterhem förmedlade hopp. Hopp behövdes i krigstider med ransoner och mörkläggning. Hopp behövdes även i efterkrigstidens Sverige, inte minst för en ensligt belägen fjällby i norra Västerbotten.

– Det är väl den här orörda naturen tillsammans med det förädlade, samhörigheten med platsen, att trädgården som växte in i naturen och att det tog som aldrig slut. En skärva av paradiset, sade sig flera av besökarna uppleva när de besökte trädgården, säger Åsa Hagberg.

Genom att utan ekonomiska medel ska-

pa en botanisk trädgård, i det som under 60-talet kom att bli en utflyttningsbygd, blev Blomsterhem en symbol för ett annat liv. Ett liv där en kunde stanna kvar i hembyn och skapa egna förutsättningar på en plats som för den oinvigde kunde verka ogästvänlig och karg. Människor återvände även efter det att trädgården sedan länge låg övergiven och igenvuxen.

Inte heller var Blomster-Lotta någon som glömdes. Att det var något särskilt med hennes farmor märkte Åsa Hagberg tidigt:

– Jag hade respekt för henne, hon var inte någon man kröp upp i knäet på. Jag brukade som liten tänka att vad är det där för en tant? Just det här att hon kallades för Blomster-Lotta med, inte bara sitt vanliga namn som alla andra tanter. Hon bodde däruppe i sitt hus på fjällsluttningen och var som en drottning där.

9

9 Plats för fika är viktigt på en sådan plats som Blomsterhem!

Vad hände sedan?

Under tre decennier var Blomster-Lottas trädgård omnämnd i tidningar såväl som folkmun, och var ett givet utflyktsmål i Ammarnäs. Men när Blomster-Lotta dog 1974 kom trädgården att förfalla då det inte fanns någon som ville eller kunde överta livsverket. Alfred hade efter giftermål flyttat ned till Skåne, och kunde inte längre hjälpa till i sin mors trädgård på samma sätt som förr, annat än ett par veckor sommartid. Efter en tragisk husbrand 1981 kom trädgården att omvandlas till en häst-hage för att sedan alltmer växa igen.

Det kom att dröja till mitten av 90-talet innan Blomsterhem långsamt återuppväcktes till liv igen. Uppvaknandet hade till stor del att göra med att varje sommar då Anders Berglund för upp till farmoderns hus mötte han äldre människor som ville se det som fanns kvar av farmoderns trädgård:

– Det kom upp någon skraltig gubbe eller tant som mindes trädgården och ville prata. Trädgården hade etsat sig fast i människors minne.

Med tiden kom så en tanke att växa sig starkare hos honom:

– Jag tänkte att jag måste göra något medan kunskapen fortfarande fanns, de människor som minns platsen är äldre och snart borta...

Blomsterhem fick också besök av trädgårdsprofilerna Mariana Mattsson och Reginald Scholz i samband med POM-uppropet, en nationell insats för att långsiktigt bevara och nyttja kulturväxter och deras vilda släktingar, när de for upp till Ammarnäs för att se vad som återstod av Blomster-Lottas trädgård. De fann syrener och torparrosor som den för platsen unika, klockformade rosa Ammarnäsoosen. Kort därefter kontaktade de Alfreds son Anders

Berglund för att berätta om de fynd som gjorts i den igenvuxna trädgården.

Några år senare kunde han söka projekt pengar hos Länsstyrelsen Västerbotten då det fanns medel tillgängligt för bevarande av äldre kulturmiljöer. Det dröjde emellertid till 2008 innan det aktiva restaureringsarbetet tog fart. Tillsammans med Mariana Mattsson och Reginald Scholz, som arbetade med restaureringsarbete av äldre trädgårdar, påbörjades målet med att öppna upp Blomsterhem på nytt.

För att ett återöppnande av Blomsterhem skulle bli möjligt behövdes tillgång till material om hur trädgården en gång sett ut. När boningshuset brann ned försvann det mesta av det material som Alfred hade samlat på sig genom åren. Information om vilka växter som funnits i trädgården hade dessutom till stor del enbart funnits i Alfreds och Blomster-Lottas minne då de båda inte

10

10 Blomster-Lotta arbetade hela livet med sitt och sonen Alfreds livsverk Blomsterhem.

var mycket för att skriva ned växtlistor.

Det Mariana Mattsson fick göra för att ta reda på vad som växte i trädgården var därmed att gå efter bilder tagna av Blomsterhem under dess glansdagar. Under restaureringsarbetets gång upptäcktes desto bättre att äldre bybor samlat in växter från trädgården genom åren, såsom plymspirea och flikrabarber, vilka kunde hämtas tillbaka.

Att en trädgård är i ständig förändring och är förknippad med människan bakom trädgården var viktigt att ta hänsyn till under restaureringsarbetet. Utvalda delar av trädgården kom därför att lämnas kvar i sitt förvildade tillstånd, för att visa hur natur och trädgård vävs samman. Det fick bli en påminnelse om en trädgårds förgänglighet, då Blomsterhem handlar om Blomster-Lottas liv, men även till stor del sonen Alfreds liv.

Återinvigningen

Den nionde augusti 2014 blev det nyinvigning av Blomsterhem, denna gång med 200 växter och en tillhörande utställning i den gamla ladugården som finns kvar från Blomster-Lottas tid.

Året efter invigningen av trädgården bildades föreningen Archangelica, efter det latinska namnet på fjällkvannen som återfinns i trädgården. Ändamålet för föreningen är att verka för bevarande och utveckling av Blomster-Lottas trädgård i Ammarnäs och främja hortikulturen i fjällmiljö. På så vis lever Blomster-Lottas livsverk kvar och hennes mål med kunskapsspridning inom trädgårdsodling och skötsel i norra Sverige.

Föreningen vill att Blomsterhem åter ska bli en plats dit folk kan komma och kunna stanna en längre tid, med Blomster-Lottas dag i samband med Ammarnäsdagarna,

som en höjdpunkt varje år.

Åsa Hagberg säger att det fortfarande är trädgårdens känsla av hopp som drar dit människor:

– Det är en vittnesbörd om att man ur en djup svårighet kan vända den till något som blir vackert och dela det med andra. Hon förverkligade sin dröm ur små förutsättningar. Hon sådde ett frö och ur det växer en blomma fram, det är en sådan rikedom.

Blomsterhem är onekligen en trädgård som väcker känslor och gör upp med föreställningen om att trädgårdar skulle vara ett sent och ovanligt påfund i norra Sverige. Blomster-Lottas driftighet satte Västerbottens inland på kartan som en plats för ett trädgårdsliv präglad av kunnande och glädje till växters förmåga att väcka känslor.